



tekst Michiel Hegener, foto's Michiel Hegener en Arthur Ebregt

Kroondomein Het Loo, nog twee ecoducten te gaan

Kroondomein Het Loo heeft vrijwel overal langs de grenzen van haar grondgebied de rasters verwijderd, zodat wild zich vrijer in noord-zuidrichting over de Veluwe kan verplaatsen. Maar wild stuit nog wel op de spoorlijn Amersfoort-Apeldoorn en de drukke Amersfoortseweg (N344). Daarom pleit Kroondomein Het Loo ervoor twee ecoducten te maken en dit ineens goed aan te pakken: geen ecoducten van 50 maar van 200 meter.

Arthur Ebregt, hoofd beheerzaken bij Kroondomein Het Loo, reikt zijn verrekijker aan en wijst. 'Daar, vlak naast de rails. Een poot en een onderkaak van een aangereiden hert.' We zijn op de Asselsche Hei en kijken neer op de spoorlijn Amersfoort-Apeldoorn die 10 meter dieper de stuwwal doorsnijdt. Overal lopen paden van het wild (wildwissels) naar beneden respectievelijk naar boven, sommige zo steil dat het vermoeden rijst dat de dieren zittend op hun achterwerk naar beneden zijn gegleden. Zeker is dat ze hier het spoor wilden oversteken, niet toevallig een kilometer ten noorden van het ecoduct Hoog Buurlo, waar dagelijks tientallen herten, zwijnen en reeën de A1 passeren. Even in gedachten uitzoomen tot we de hele Midden-Veluwe in beeld hebben. Dan blijkt er iets merkwaardigs aan de hand met de noord-zuid migratieroutes voor het wild. Er liggen twee ecoducten over de A1 en binnenkort komt er over de A1 nog een derde, bij Maanschoten, plus een aansluitende ecopassage onder het spoor. Maar geen enkel ecoduct overbrugt de provinciale N344 of de spoorbaan: twee ernstige oost-west barrières die bij de ontsnippering van de Veluwe vergeten lijken te zijn. Het tunneltje dat Kroondomein Het Loo eind jaren negentig op eigen kosten onder de N344 liet aanleggen functioneert maar matig voor het wild en niet voor reptielen, want het is er donker en koud.

Landschap repareren

Als het aan Kroondomein Het Loo ligt, en aan Ebregt in het bijzonder, worden beide barrières spoedig en stevig aangepakt. Het liefst ziet hij een ecoduct van 200 meter over het spoor – technisch vrij makkelijk, want het ligt al in de diepte – en een even lange overkluizing van de N344, die daar een verdiept tracé zou moeten

krijgen. Ebregt: 'Daarmee repareer je het landschap, het loopt dan gewoon door. Met die breedtes is er ook ruimte voor een dienstweg en voor fiets- en wandelpaden.' Zijn ideeën werkte hij in 2013 uit in een discussiestuk voor ProRail en de provincie: Waar vindt men nog zo'n land – met dank aan landelijk directeur Faunabeheer ir. C.H.J. Maliepaard die in 1967 een gelijknamig boek schreef over de Veluwe. Het had bij discussies kunnen blijven, maar ProRail was meteen geïnteresseerd. Ze kwamen kijken, luisterden naar de argumenten van Kroondomein Het Loo, namen in overweging dat iedere trein-wildaanrijding een klap kan zijn voor de punctualiteit van de treinen en kwamen in actie. Resultaat: dit voorjaar gaf het ministerie van Infrastructuur en Milieu een subsidiebeschikking af voor de bouw van een spoorecoduct van 50 meter breed. In 2018 moet het gereed zijn. Ebregt is er erg blij mee, al had hij op meer gehoopt. 'Dat kan later natuurlijk alsnog. Je kan een stuk verder iets van 150 meter aanleggen. Of pal tegen de 50-meter overkluizing aan, maar dan heb je extra kosten met de aansluiting en afwerking. Nu in één keer een over-

kluizing van 200 meter is hoe dan ook goedkoper dan stapsgewijs.' En dan zijn er bijkomende voordelen van een breed ecoduct. Het fietspad Apeldoorn-Hoog Buurlo gaat nu (ten noorden van fietsknooppunt 42) op een levensgevaarlijke plek over de spoorbaan, vlakbij een bocht in het spoor. Die route zou prima via een breed ecoduct kunnen lopen, maar liever niet over een van 50 meter. Verder betoogt Ebregt dat een breed ecoduct, anders dan een smalle, heel goed kan samengaan met het inrasteren van de rest van de spoorbaan; dan zijn er helemaal geen wildaanrijdingen meer.

Beste locatie

Over een noord-zuid zandpad op de grens van Kroondomein Het Loo en Staatsbosbeheer stuurt Ebregt zijn dienstvoertuig tot aan de N344, 3 kilometer ten oosten van Nieuw-Milligen. Dit zou de beste locatie voor het andere ecoduct zijn, zegt hij, ten noorden van de twee ecoducten over de A1. 'Verder hebben we net ten zuiden van deze plek een rustgebied met relatief veel herten aan de westkant van de



Ecoducten en toekomstige situatie van de rasters rond Kroondomein Het Loo. Foto links: Spoorlijn Amersfoort-Apeldoorn met haaks daarop een wildwissel.



Overstekende roedel herten op de spoorbaan op Kroondomein Het Loo.



Arthur Ebregt, hoofd beheerzaken Kroondomein Het Loo, bij ecoduct Hoog Buurlo.

'Ebregt zei eens tegen zijn vrouw dat hij een ecoduct van 200 meter over de N344 wel zou willen betalen als hij de Staatsloterij won'

Asselsche Heide. Staatsbosbeheer wil aansluitend op ons rustgebied een wildobservatieplaats maken.'

Ebregt: 'Met een ecoduct van 200 meter breed doen we het in één keer goed en zou de provincie voor Noordwest-Europa iets unieks realiseren. Gelderland zou er nationaal en internationaal goede sier mee kunnen maken. Bovendien investeer je zo in behoud van het landschap, de economische drager van de Veluwe.' Momenteel is Kroondomein Het Loo in gesprek met de provincie over een wildvoorziening over de N344. Eerder Gensing, woordvoerder van gedeputeerde Jan Jacob van Dijk (CDA) van onder meer vitaal platteland (natuur, landbouw) en economie (recreatie & toerisme), laat weten dat het provinciale streven naar een vitaal landelijk gebied ook leidt tot aandacht voor 'de leefgebieden van flora en fauna en het verbinden van die leefgebieden als die door provinciale wegen worden doorkruist'. In het kader van het provinciale Programma Ontsnippering EHS wordt onder meer gekeken naar de Amersfoortseweg. 'De provincie onderzoekt welke voorzieningen waar gerealiseerd kunnen worden tegen welke ecologische meerwaarde binnen de mogelijkheden van het beschikbare provinciale budget. Naar verwachting is deze verkenning eind 2015 gereed.' Dat wordt spannend. Want een paar drukke provinciale wegen, waaronder de N344, horen nu tot de laatste grootste barrières voor de

Veluwse wildmigratie. De provinciale middelen zouden kunnen worden opgewaardeerd met EU-geld uit het LIFE-programma. Uitgaande van de kosten van het smallere ecoduct bij Oud Reemst, ook over een verdiepte tweebaansweg, zou een overkluising van 200 meter over de N344 een euro of 10 à 15 miljoen kosten. Ebregt zei eens tegen zijn vrouw dat hij de hele overkluising van de N344 wel zou willen betalen als hij de Staatsloterij won. 'Mijn vrouw zegt: je bent gek! Maar wat moet ik met vijftien miljoen?'

Waarom nu?

Tussen de regels door sluimert de vraag waarom die plannen voor twee riant wildpassages in noord-zuid richting juist nu ontstaan? Waarom niet tien jaar geleden of eerder nog? Het tunneltje onder de N344 zou een aanwijzing kunnen zijn dat die wens vijftien jaar geleden al leefde bij Kroondomein Het Loo. Maar dat had een andere reden. Het Rijk had ineens bedacht (Nota Jacht en Wildbeheer paragraaf 7.7.2, uit 1993) dat omrasterde gebieden minimaal 5000 hectaren moesten meten, anders was het wild in principe vee, dat niet mocht worden bejaagd maar moest worden gevangen en naar een abattoir gebracht moet worden. Om niet met lassos en helikopters in de weer te hoeven reageerde De Hoge Veluwe door hun interne rasters te slechten. En Kroondomein Het Loo bouwde dat tunneltje, zodat het wild in de zui-

delijke Kroondomeinen (omstreeks 2000 hectare) naar het veel grotere noordelijke deel kon. Nu spelen er twee andere factoren. Door al die ecoducten sinds 2010-2012 is er Veluwebreed veel wildmigratie op gang gekomen; de herten uitgezonderd niet over lange afstanden, maar toch. Vooral het ecoduct bij Hoog Buurlo heeft veel effect op de wildbewegingen in het zuidelijke deel van Kroondomein Het Loo – getuige alle wildwissels aan weerszijden van de spoorbaan op de Asselsche Heide. En daardoor zijn de resterende hindernissen voor de wildmigratie des te hinderlijker. De tweede factor is dat Kroondomein Het Loo de laatste jaren is veranderd van een ingerasterd naar een grotendeels open natuurgebied, wat uiteraard ook bijdroeg aan de hoeveelheid wildbewegingen.

Koerswijziging bosbeheer

Vanwaar die ontrastering? Het begon met de radicale koerswijziging in het bosbeheer sinds eind zeventiger jaren onder de vorige rentmeester Jaap Kuper. Hij introduceerde het natuurvolgend bosbeheer. Het doel is nu om alle bossen van Kroondomein Het Loo om te vormen van dennenakkers voor de houtproductie naar bos met verschillende boomsoorten van verschillende leeftijden. De houtoogst – nog altijd 25.000 kuub per jaar – is verschoven van het kaalkappen van hele percelen naar het oogsten van individuele bomen. Zo'n geschakeerd bos met natuurlijke

verjonging en ondergroei vraagt om veel lagere wildichtheden dan het oude bosbeheer, anders komen er te weinig jonge bomen op. In heel Kroondomein Het Loo (10.500 hectare) is de voorjaarsstand van de herten nu door wildbeheer teruggebracht naar 310 dieren, vroeger waren dat er 600 tot 800. De voorjaarsstand van de zwijnen wordt nu op 240 gehouden, ook veel minder dan vroeger, maar fluctueert afhankelijk van het natuurlijk voedselaanbod.

Gevarieerde aanblik

Dit jaar is na twee goede mastjaren de zwijnenstand behoorlijk hoog. Als Ebregt door de oude bosplantages van Alkenschoten rijdt en wijst op de prachtige, gevarieerde aanblik die de sterk gedunde bossen tegenwoordig bieden, dendert er een rotte zwijnen door de bosbessen, inclusief een lading biggen. Ebregt: 'Met hogere wildstanden dan we nu hebben, zouden we geen bosverjonging krijgen. Als je ziet wat het wild met deze dichtheden al aanricht... De schade is nu acceptabel, omdat we niet naar maximale maar naar optimale houtproductie streven.' Vroeger had Kroondomein Het Loo rondom hoge hekken nodig om al dat wild op het eigen terrein te houden. Maar wat als de wildstanden even hoog zijn als bij de burens? Dan kunnen die hekken dus weg! En zo leidde een ander bosbeheer naar lagere wildstanden, die het op hun beurt mogelijk maakten de hekken te verwijderen. En dat is wat is gebeurd en deels nog gaande is. Een van de laatste twee grote ingerasterde gebieden van de Veluwe is niet meer, althans niet ingerasterd. Ook dat zorgt voor allerlei nieuwe wildbewegingen. Van de hekken rond Kroondomein Het Loo worden en zijn tientallen kilometers verwijderd, een grote opluchting voor de Veluwse natuur als geheel. Twee jaar geleden is Kroondomein Het Loo begonnen met het plaatsen van een nieuw, bijna voltooid wildezwijnenraster aan de oostzijde, waar herten en reeën wel overheen kunnen springen. Ook de landbouwgronden rond Gortel en Niersen kregen zwijnenkerende rasters rondom. De agrarische enclaves bij Elspeet en een paar kleinere langs de spoorbaan behouden rasters tegen edelherten. We kunnen nog even doorgaan, maar zie verder de kaart. Meer wildmobiliteit zorgt helaas ook voor meer aanrijdingen. Op de drukke N304 tussen de A1 en de N344 zijn al tientallen herten, reeën en zwijnen doodgereden die onderweg waren van of naar de akkers bij Nieuw-Milligen.

Sprinkhanen en vlinders

Ebregt zet zijn auto weer stil, nu bij het druk gebruikte wildviaduct Hoog Buurlo. Het geraas van de A1 is goed te horen maar muren langs de flanken onttrekken het verkeer aan de blikken van het wild. Een paar uur eerder wiste zware regen haast al hun sporen uit het zand dat nog vrijwel onbegroeid op de nieuw passage ligt. Een groot succes, dit ecoduct? Ja, beaamt Ebregt, 'maar ook een gemiste kans. Want de snelweg snijdt hier diep door de stuwwal, dus waarom is er niet meteen een overkluising van 200 meter gemaakt? Met een dienstweg en paden voor recreanten.' De reden waarom die maat van 200 meter steeds terugkomt is dat langere tunnels (250 meter of meer) aan allerlei dure en ingewikkelde veiligheidseisen moeten voldoen. 200 meter is genoeg om dieren en toeristen het gevoel te ontnemen dat ze een ecoduct passeren. En nog iets, zegt Ebregt: de wolven die bijna onvermijdelijk de Veluwe zullen gaan bevolken, zullen bijna even onvermijdelijk de rasters gebruiken om wild tegen op te jagen en ze dan te grijpen. 'Een ecoduct van 200 meter geeft herten veel meer vluchtkansen dan een van 50 meter.'

Aan de noordzijde van het ecoduct Hoog Buurlo begint een ecologische passage naar de Asselsche Heide: een baan van een meter of vijftig breed waar haast alle bomen zijn gekapt en waar gras, kruiden en hei nu de bodem bedekken. Ebregt: 'Bosgroep Midden Nederland heeft hier en elders de korte vegetatie geïnventariseerd op sprinkhanen, libellen en vlinders. De bosparelmoevlinder heeft z'n grootste concentratie op de Veluwe bij ons, op de nieuwe ecologische verbindingzones! Deze verbindingzone is er één van een reeks die al onze kleine en grote heidevelden als een spinnenweb met elkaar verbindt.'

Aan de noordwestkant van de Asselsche Heide begint ook zo'n ecologische zone, maar deze loopt vooralsnog dood, net voor de N344. Als we langs het eindpunt van de corridor rijden, rent een roedel van pakweg twintig hinds weg. Ze zijn hier bijna steeds. Omdat ze de kruiden en de jonge hei op de corridor lekker vinden – en mogelijk ook omdat ze aanvoelen dat ze vanaf hier verder kunnen naar de noordelijke Veluwe, over een jaar of twee, als iedereen meewerkt.

Langs veel grenzen van Kroondomein Het Loo zijn de rasters verdwenen.

